

Danske moskéer og godkendelsen af trossamfund

Af Karen Hildebrandt *stud.mag i religionsvidenskab*

E-mail: karenhildebrandt21@gmail.com

Der formodes at være omkring 170 moskéer og 28 godkendte muslimske trossamfund og 38 menigheder (Center for SamtidsReligion). Men hvorfor ønsker moskéerne i Danmark at blive godkendte trossamfund? Ifølge Axel Honneth er ønsket om anerkendelse et menneskeligt grundvilkår, hvilket måske kan forklare hvorfor moskéerne ønsker at opnå godkendelse. Honneth beskriver tre forskellige former for anerkendelse: den kærlighedsmæssige anerkendelse, den retslige anerkendelse og den solidariske anerkendelse (Honneth 2006). En godkendelse som trossamfund giver en række juridiske rettigheder og fordele, hvilket øger følelsen af retslig anerkendelse hos moskéerne. Undersøgelser viser, at islam og muslimer i den offentlige debat i Danmark ofte omtales som trusler mod danske værdier, og moskéer ses som værende direkte modvirkende til integration (Gad 2011, ECRI 2006, Jacobsen 2013). Dette medfører en mangel på solidarisk anerkendelse fra samfundet blandt danske muslimer. Man kan derfor forestille sig, at moskéerne ønsker at tage afstand fra den måde, de omtales på i de danske medier. Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund er ministerens¹ faglige ekspertudvalg, der behandler ansøgningerne og herefter giver deres anbefaling til ministeren. Udvalgets vigtigste kriterium for godkendelse er, at der er tale om et trossamfund med gudsdyrkelse som formål (Kirkeministeriet 2011).

Et centralt spørgsmål er derfor, hvorvidt moskéerne i deres ansøgninger ønsker at modsvare den offentlige debats negative beskrivelse af islam og dermed fokuserer på integration, eller om de i højere grad er rettet mod udvalget og derfor fokuserer på religion. For at få svar på dette

---

¹ Hvilket ministerium godkendelsen af trossamfund hører under, skifter fra regering til regering. I øjeblikket hører udvalget under Kirkeministeriet.

har jeg i forbindelse med mit bachelorprojekt undersøgt, hvorvidt 21 moskéer benytter sig af religions- eller integrationsvirkemidler i beskrivelsen af deres formål og aktiviteter, når de ansøger om godkendelse som trossamfund i Danmark. Ved virkemiddel forstår jeg en strategisk retorisk beskrivelse af et tema. Det vil sige, når man anvender en bestemt formulering for at opnå et bestemt formål.

Fordeling af virkemidler i materialet

Materialet² består af 23 ansøgninger fra 21 forskellige moskéer, hvoraf 13 blev godkendt og 10 afvist. Gennem en indholdsanalyse har jeg kvantificeret budskaber og virkemidler i ansøgningerne til koder, i form af tre forskellige grupper af virkemidler og undersøgt disses frekvens. I materialet har jeg i alt talt 276 virkemidler, der fordeler sig på 127 integrationsvirkemidler, 143 religionsvirkemidler samt 6 virkemidler der ikke kan placeres³.

	Integrations- Virkemidler	Religions- virkemidler	Virkemidler der ikke kan placeres
Procent ved godkendte ansøgninger	40%	57%	2%
Procent ved afviste ansøgninger	46%	51%	2%
Procent i alt	46%	52%	2%

² Materialet er indsamlet af to omgange. Jeg har selv fået aktindsigt i de seneste 10 sager om islamiske trossamfund, mens jeg har fået stillet de resterende 13 sager til rådighed af Niels Valdemar Vinding, der har søgt aktindsigt i forbindelse med sin Ph.d.-afhandling fra 2013 *Muslim Positions in the Religio-Organisational Fields of Denmark, Germany and England*.

³ Der findes virkemidler, der ikke kan placeres i forhold til de to ovenstående kategorier fx fordi de ikke er beskrevet detaljeret nok til at kunne vurdere deres indhold.

Tabel 1 - Undersøgelsens resultater i procent

I tabel 1 ses fordelingen i procent. Forskellen er ikke så stor, når man ser på det samlede antal virkemidler i procent. Lidt anderledes ser det ud, hvis ansøgningerne inddeles i hvorvidt de er godkendte eller afviste. I de godkendte ansøgninger er der 3 virkemidler, der ikke kan placeres, men 55 integrationsvirkemidler og 78 religionsvirkemidler. Mens de afviste ansøgninger har 72 religionsvirkemidler, 65 integrationsvirkemidler og 3 virkemidler der ikke kan placeres.

Et eksempel på en moské, der hovedsageligt bruger religionsvirkemidler i sin ansøgning, er Dansk Islamisk Trossamfund. De beskriver moskéens formål i deres ansøgning fra 2015 således:

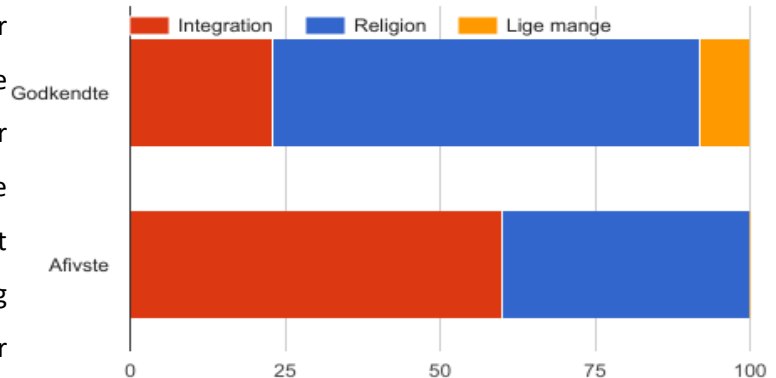
Dansk Islamisk Trossamfund er et selvejende uafhængigt trossamfund, som vil forene og yde service til muslimske menigheder og foreninger tilknyttet Dansk Islamisk Trossamfund. Det er Dansk Islamisk Trossamfunds formål at formidle tilbedelse af den eneste sande Gud, Allah, samt forkynde Islam til enhver og virke som overordnet religiøst organ for muslimer, der følger ahl al-sunna wa al-jamaa (Sunni-Islam) (Vedtægter punkt 3, Dansk Islamisk Trossamfund, 1411785).

Der er her ingen tvivl om, at der er tale om et trossamfund med gudsdyrkelse som hovedformål, sådan som det skal være tilfældet for at opnå godkendelse ifølge Det Rådgivende Udvalg. Denne ansøgning fører også til en godkendelse. Anderledes ser det ud når Afghanske Islamiske Kultur Center Fyn i deres ansøgning fra 2011 beskriver formålet med det bygningskompleks, de arbejder på at etablere. Dette bygningskompleks skal blandt andet "bidrage til integration, modvirke rodløshed og frustration blandt unge muslimer, afmystificere muslimer og islam, samt give respekt og anerkendelse til en marginaliseret gruppe mennesker, hvorved der er givet et bidrag til et bedre og mere harmonisk samfund" (Ansøgning punkt 14, Afghanske Islamiske Kultur Center Fyn). Afghanske Islamiske Kultur Center Fyn prøver her netop at modsvare det billede, der er af islam i den offentlige debat. Samtidig forsøger de, helt i tråd med Honneths begreb om solidarisk anerkendelse, at vise, at de er betydningsfulde for den fælles praksis - det danske samfund. Udvalget afviser denne ansøgning med den begrundelse, at en række forhold peger mere i retningen af et kulturcenter end et trossamfund.

Integrationsvirkemidler afvises

Hvis man inddeler ansøgninger i hvorvidt de har flest integrations- eller religionsvirkemidler, ser fordelingen mellem de afviste og de godkendte ud som vist i figur 1. Der er altså en klar overvægt blandt de godkendte ansøgninger, der har haft flest religionsvirkemidler og samtidig flest af de afviste ansøgninger, der har haft flest

Figur 1 - Godkendte og afviste ansøgninger fordelt på hvilken type virkemidler der er flest af i ansøgningen

integrationsvirkemidler. Det betyder også, at hvis man vender det om, og ser på de 13 ansøgninger, der har haft flest religionsvirkemidler er hele 69% af dem blevet godkendt, mens kun 33% af de ni ansøgninger med flest integrationsvirkemidler kan sige det samme. Kun en enkelt ansøgning har lige mange af de to typer virkemidler, og denne er blevet godkendt. Der er dermed noget, der peger i retning af, at for at blive godkendt af Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund, er det bedst at have flest religionsvirkemidler frem for integrationsvirkemidler.

Denne pointe underbygges, når man ser på de moskéer, der efter en afvisning har genansøgt og herefter er blevet godkendt. Moskéerne ændrer deres vedtægter, men i flere tilfælde også deres navn, således at eksempelvis Kulturcenter Vest bliver til Islamisk Kulturcenter Vest. Et godt eksempel er det tidligere Nørrebro Kultur- & Aktivitetscenter der, i forbindelse med genansøgning skiftede navn til Taiba Moskéen. I deres originale ansøgning talte jeg hele 15 integrationsvirkemidler, 13 religionsvirkemidler og et enkelt der ikke kunne placeres. Da de genansøgte havde de ingen virkemidler, der ikke kunne placeres, blot fire religionsvirkemidler og ikke ét eneste integrationsvirkemiddel. Deres formål gik fra, i 2013, at være en liste på i alt 15 formål, hvorunder blot fire af dem kunne vurderes som religiøse formål. Til i 2014 blot at være ét enkelt punkt med følgende formulering:

Vores overordnede formål er gudsdyrkelse i overensstemmelse med den islamiske troslære herunder afvikling af religiøse aktiviteter og forpligtelser funderet på Guds ord, Koranen, samt sædvane fra Profetens Segl, Muhammad, Guds nåde og fred være over ham (Vedtægter, Taiba Moskéen, 2014-2645).

Dette er et klart eksempel på at moskéerne, når de søger første gang, ikke er klar over hvordan de bedst henvender sig til udvalget. I stedet svarer de på det negative billede af islam, de oplever i den offentlige debat.

Et dialektisk forhold mellem udvalgets regler og ansøgningerne

Analysen viste, at de fleste af de ansøgninger, der bliver godkendt, har flest religionsvirkemidler og færre integrationsvirkemidler. Det vil sige, at de moskéer der i deres ansøgning forsøger at distancere sig fra den offentlige debats negative billede på islam, sandsynligvis vil have sværere ved at opnå godkendelse. Så selvom moskéerne prøver på at give 'det danske samfund' et positivt indtryk i ansøgningen, rammer de ved siden af - fordi det ikke er den type virkemidler Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund forbinder med et trossamfund. Ansøgningerne afspejler ikke nødvendigvis de ting, der er optimale fra et ansøgningsperspektiv, men de ting, der er optimale som et modsvar til den måde, islam opfattes på i Danmark. Det er det samme, vi ser i de tilfælde, hvor moskéer har fået afslag på en ansøgning og herefter har søgt igen. Anden gang de søger, har de mulighed for at tilpasse deres ansøgning ud fra det begrundede svar, de har modtaget fra udvalget. Formanden for Det Rådgivende Udvalg vedr. Trossamfund Armin Geertz skriver i en artikel om udvalgets arbejde således:

We have noticed that a dialectical relationship has arisen between the committee's rules of procedure and the applications that we receive. It is sometimes quite obvious that organizational structure, rituals, and even beliefs reflect our rules. Even though this dialectic was unintended, there is nothing unusual about applicants constructing their applications in terms of the rules of the institution being applied to (Geertz 2015, 350).

Det vil sige, at moskéerne med tiden bliver bedre til udforme ansøgningerne, således at de stemmer overens med udvalgets retningslinjer - en udvikling der ifølge Geertz er naturlig. Niels Valdemar Vinding har imidlertid en anden holdning; "det er ikke blot ansøgningerne, der skal tilpasses myndighedernes forventninger, men selve kernen og formålet med organisationen, der ændres og genfortolkes af trossamfundene" (Vinding 2013a, 34). Ifølge Vinding tvinger udvalgets "strukturelle insisteren på de eksplicitte religiøse formål" (ibid., 33) moskéerne til at ændre deres identitet i så høj grad, at udvalget direkte skaber og forandrer islamiske trossamfund i Danmark. Vinding pointerer at kultur- og nationalforeninger bliver til islamiske trossamfund, samt at flere moskéer får advokathjælp til at omskrive deres vedtægter, således

at de passer til udvalgets retningslinjer (ibid., 34). Vinding ser et problem i udvalgets sontring mellem kultur og religion. Sondringen reflekterer en kristen religionsforståelse, der ikke stemmer overens med en islamisk religionsforståelse, hvor kultur og religion i højere grad hænger sammen. Lige så vel som “the distinction between religious communities as approved to perform marriages with legal validity and the many other purposes that a religious community may have to its members and general society seems alien to Muslim organisations” (Vinding 2013b, 180).

Taiba Moskéen

Vindings forståelse stemmer godt overens med sagen omkring Taiba Moskéen. Som tidligere beskrevet søgte de i 2014 om godkendelse som Nørrebro Kultur- og Aktivitetscenter. Her konkluderede udvalget, at foreningens beskrivelse ifølge vedtægterne, formål samt navn peger på “at ansøger er en kultur- og aktivitetsforening, som desuden har religiøse formål” (Indstilling vedr. NKAC, Taiba Moskéen, 2014-2645). På baggrund af dette får de afslag på ansøgningen. 20 dage efter modtagelsen af svar fra udvalget afholdes ekstraordinær generalforsamling. Dette resulterer i navneændring til Taiba Moskéen, vedtægtsændringer samt et forklarende brev til ministeriet. I brevet beskrives hvordan deres hovedformål gennem de sidste 20 år har været islamisk gudsdyrkelse funderet på Koranen og Profetens sædvane. Samt deres hovedaktiviteter i forlængelse heraf har været etablering og drift af en moské. Men på baggrund af udvalgets svar ændres navn og formål, som beskrevet tidligere, “for at fjerne alle tvivlsomheder og uklarheder” (Brev til ministeriet, Taiba Moskéen, 2014-2645). Dermed fjernes alle moskéens ikke-religiøse delmål, som baggrunden for beskrives således:

Baggrunden for netop de mange delmål har været, fordi mange af vores medlemmer ønskede, at vi gjorde mere for vores lokalsamfund og især for vores børn og unge. Derfor har vi haft alle delmålene med for, at virke som en helhedsorienteret organisation, som ikke kun er lukket om sin egen menighed, men derimod er åben, transparen (sic!) og inkluderende (ibid.).

Her giver Vindings pointe god mening; at en moské ikke blot er et sted for gudsdyrkelse, men i høj grad også forventes at have en aktiv rolle i lokalsamfundet. Hvilket udvalget måske ikke tager højde for i deres behandling af islamiske trossamfund. Sagen om Taiba Moskéen kan også være et eksempel på Vindings pointe om, at udvalget direkte ændrer og skaber islamiske trossamfund i Danmark.

Konklusion

Man kan sige, at moskéerne tilpasser sig staten, som udvalget i dette tilfælde repræsenterer. Det gør moskéerne ved at øge mængden af religionsvirkemidler i deres ansøgninger og fjerne deres ikke-religiøse formål. Udvalget ser nemlig de sekulære funktioner som i højere grad kulturelle end religiøse og afviser de ansøgninger, der har for mange sekulære funktioner frem for religiøse. Derfor får den sekulære stats ønske om en klar opdeling mellem det religiøse og det sekulære moskéerne til at fjerne deres sekulære formål og aktiviteter i deres ansøgninger - og dermed deres integrationsvirkemidler. Ifølge Geertz er det naturligt, at moskéernes ansøgninger tilpasses udvalgets retningslinjer, mens det ifølge Vinding direkte skaber og ændrer islamiske trossamfund. Det, denne undersøgelse viser, er at der sker en ændring i moskéernes ansøgninger, spørgsmålet er hvorvidt dette også betyder en ændring af selve moskéen. Ifølge Taiba Moskéen selv har deres hovedformål fx altid været gudsdyrkelse samtidig med at de har ønsket at gøre en forskel i lokalområdet. Da disse delmål ikke kunne godkendes hos udvalget, er de nu fjernet fra moskéens vedtægter. Dog er der intet, der forhindrer Taiba Moskéen i at fortsætte deres sociale arbejde i lokalområdet og samtidig have gudsdyrkelse som hovedformål i deres vedtægter. Alligevel må man sige, at når den offentlige debat i Danmark ofte beskriver islam som en trussel mod det danske samfund, er det paradoksalt at den danske stat, i form af udvalget, øger religiøsiteten i danske moskéer - i hvert fald på papiret.

Litteratur

Aktindsigter:

Afghanske Islamiske Kultur Center Fyn 2010-2011

Ansøgning, bilag, udtalelser fra udvalget, vedtægter, mail- og brevkorrespondancer, telefonnotater.

Dansk Islamisk Trossamfund 2015-2016

Ansøgning, bilag, erklæringer om menigheder, udtalelser fra udvalget, vedtægter, mail- og brevkorrespondancer, telefonnotater. Herunder sagsakter vedr. menighederne: Dansk Islamisk Trossamfund, Brøndby, København, Vejle og Helsingør.

Islamisk Center Vest (tidl. Kulturcenter Vest) 2013-2014

Ansøgning, bilag, udtalelser fra udvalget, vedtægter, mail- og brevkorrespondancer, telefonnotater.

Taiba Moskéen (tidl. Nørrebro Kultur- og Aktivitetscenter) 2014-2015

Ansøgning, bilag, udtalelser fra udvalget, vedtægter, mail- og brevkorrespondancer.

Center for Samtidsreligion

“Moskeer i Danmark II - Beskrivelse af projektet”,

<http://samtidsreligion.au.dk/moskeer-i-danmark-ii/beskrivelse-af-projektet/> (set 08.12.16)

ECRI

2006 Tredje rapport om Danmark, ECRI, Strasbourg.

Gad, Ulrik Pram

2011 “Muslimer som trussel - Identitet, sikkerhed og modforanstaltninger” in: Marianne Holm Pedersen & Mikkel Rytter, eds., Islam og muslimer i Danmark - Religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2001, Museum Tusculanums Forlag, København, 61-88.

Geertz, Armin

2015 “Recognition of Minority Denominations in Denmark: Negotiations in Religion, Identity and Judicial Process”, Numen 62, 336-362.

Honneth, Axel

2006 Kamp om anerkendelse, Hans Reitzels Forlag, København.

Jacobsen, Sara Jul et al.

2013   “Stereotyper og fjendebilleder - en undersøgelse af udvalgte, danske mediers fremstilling af muslimer og islam”, Tidsskrift for Islamforskning 2, 114-138.

Kirkeministeriet

A   “Liste over anerkendte og godkendte trossamfund i Danmark”,

<http://www.km.dk/andre-trossamfund/liste-over-anerkendte-og-godkendte-trossamfund/#c9686> (set 03.12.16).

2011   “Vejledning om godkendelse som trossamfund eller menighed”,

http://www.km.dk/fileadmin/share/kursus/Vejledning_om_godkendelse_af_trossamfund.pdf
(set 30.11.16).

Vinding, Niels Valdemar

2013a   “Religionsorganisatoriske udfordringer for muslimske trossamfund i Danmark”,
Magasin om Religionsmøde 3, 28-37.

2013b   “The Advisory Committee on Religious Denominations, Danish Muslim Organisations and the fundamental dividers in the religio-organisational field in Denmark”, Muslim Positions in the Religio-Organisational Fields in Denmark, Germany and England, Det Teologiske Fakultet, København, 167-185.